

УДК 351.74

О.О. ОНИЩУК, канд. юрид. наук, доц.
Херсонський юридичний інститут Харківського
національного університету внутрішніх справ

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОГО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Ключові слова: механізм, корупція, запобігання, протидія, боротьба, публічна адміністрація, норма права, елементи

Корупція, що виникла в далекому минулому, супроводжує людство і в наш час, українська спільнота не є виключенням з цього сумного явища. Корупція є унікальним відображенням суспільства. З одного боку, відіграючи роль вкрай негативного явища, вона здійснює вплив на політичну ситуацію, економічні перетворення, ідеологічні формулювання людей, міжнародні відносини тощо, створюючи при цьому своєрідну внутрішню кризу, а з іншого боку вона характеризує трансформаційні процеси, що відбуваються під час державної та суспільної розбудови.

Ефективне запобігання та протидія корупції є об'єктивною необхідністю подальшого позитивного розвитку України, як правової, демократичної та соціальної держави, а для цього, на наш погляд, слід ґрунтовно дослідити правовий інструментарій - механізм адміністративно-правового запобігання та протидії корупції.

Адже, без детального розкриття категорії механізм адміністративно-правового запобігання та протидії корупції неможливо вирішити проблему ефективної боротьби з корупцією так як виникає пряма взаємозалежність між ним та його складовими частинами, що дозволять забезпечити: скоординовану, цілеспрямовану боротьбу з цим вкрай негативним явищем, дієве керівництво цим процесом, організаційно-правовий вплив на суспільні відносини в цій сфері з метою їх покращення та функціонування системи за-

побігання та протидії.

Питанням дослідження механізму адміністративно-правового регулювання присвятили свої праці вітчизняні вчені М.Ю. Бездольний, І.А. Дьомін, М.В. Буроменський, А.В. Гайдук, М.В. Грищенко, Д.Г. Заброта, М.І. Мельник, Ю.П. Мірошник, С.В. Невмержицький, О.В. Сердюк, О.В. Терещук, В.В. Фесенко, Ф.П. Шульженко та ін. Проте, за межами їх праць залишилися деякі важливі питання в аналізованій сфері. Тому мета статті полягає в тому щоб на основі аналізу теорії адміністративного права та практики діяльності публічної адміністрації сформулювати поняття та розкрити зміст механізму адміністративно-правового запобігання та протидії корупції. Її новизна полягає в розвитку поняття та зміст механізму адміністративно-правового запобігання та протидії корупції, як системи адміністративно-правових засобів, що спрямована на врегулювання суспільних відносин у процесі запобігання та протидії корупції, яка представляє собою процес, що містить визначені стадії реалізації та елементи.

В юридичній літературі зміст механізму адміністративно – правового регулювання розкривається перш за все, як система (сукупність) адміністративно-правових засобів, [1, с.20-22; 2, с.23; 3, с.10; 4, с.64], за допомогою яких здійснюються правове регулювання суспільних відносин у сфері дії норм адміністративного права [3, с.10; 4, с.64], котрі впливають на суспільні відносини, організовуючи їх в відповідності з задачами держави і суспільства [5, с.42]. Деякі вчені, аналізуючи зміст механізму адміністративно-правового регулювання, розкривають його, як сукупність адміністративно-правових засобів за допомогою яких справляється вплив на відносини, що виникають у процесі здійснення виконавчої влади [1, с.20–22], з допомогою яких здійснюється правове регулювання (упорядкування) суспільних відносин у сфері державного управління [2, с.23].

С.Г. Стеценко дає таке визначення механізму адміністративно-правового регулю-

вання, як сукупності правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права [4, с.62–67].

Н. Бедрак, досліджуючи сутність механізму адміністративно-правового регулювання, зазначає, що він лежить в основі управлінських відносин між керуючою та керованою сторонами; при цьому воля керованих у певних межах підпорядкована єдиній керуючій волі суб'єкта виконавчої влади. Іншими словами, механізм адміністративно-правового регулювання розрахований на такі відносини, де виключається юридична рівність учасників [6, с.58].

С.О. Мосьонз до системи механізму адміністративно-правового регулювання не відносить принципи адміністративного права, а відносить наступні елементи: адміністративно правові норми; акти тлумачення адміністративно-правових норм; акти реалізації адміністративно правових норм; адміністративно-правові відносини [7, с.34].

З.С. Гладун механізм адміністративно-правового регулювання наповнює наступними елементами: норми права – загальнообов'язкові правила поведінки, встановлені з метою регулювання суспільних відносин; акти реалізації норм права – процес фактичного втілення в життя приписів правових норм через поведінку суб'єктів адміністративного права; правові відносини – вольові суспільні відносини, що виникають на основі норм права. Функціональні складові частини механізму адміністративно-правового регулювання: юридичні факти; правова свідомість і правова культура; законність; акти тлумачення норм права; акти застосування норм права [3, с.10].

В.В. Галуцько має погляд, що механізм адміністративно-правового регулювання – це засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод та публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства і держави. Він до

складових елементів механізму адміністративно-правового регулювання відносить: 1) норми адміністративного права та їх зовнішнє вираження джерела права; 2) публічну адміністрацію; 3) принципи діяльності публічної адміністрації; 4) індивідуальні акти публічної адміністрації; 5) адміністративно-правові відносини; 6) форми адміністративного права; 7) тлумачення норм адміністративного права; 8) методи адміністративного права; 9) процедури реалізації адміністративно-правових норм; 10) принцип законності [8, с.87–90].

Таким чином, механізм адміністративно-правового запобігання та протидії корупції слід розглядати через теорію механізму адміністративно-правового регулювання і як його складову.

В цілому механізм адміністративно-правового запобігання та протидії корупції характеризується наступними рисами:

- 1) є системою адміністративно-правових засобів;
- 2) наявність спрямовання на врегулювання суспільних відносин у процесі запобігання та протидії корупції;
- 3) запобігання корупції – це не допущення, відвертання завчасно корупційних діянь;
- 4) протидія корупції – це скеровування діяльності спеціально визначених суб'єктів публічної адміністрації проти будь-яких розпочатих корупційних проявів;
- 5) представляє собою процес, що містить визначені стадії (етапи) реалізації;
- 6) містить такі елементи: норми адміністративного права та їх зовнішнє вираження джерела права; публічну адміністрацію; принципи діяльності публічної адміністрації; індивідуальні акти публічної адміністрації; адміністративно-правові відносини; форми адміністративного права; тлумачення норм адміністративного права; методи адміністративного права; процедури реалізації адміністративно-правових норм; принцип законності.

Механізм адміністративно-правового запобігання та протидії корупції – це система адміністративно-правових засобів, що спря-

мована на врегулювання суспільних відносин у процесі запобігання та протидії корупції, яка представляє собою процес, що містить визначені стадії (етапи) реалізації та елементи (складові частини).

При врахуванні наведеної вище класифікації до його складових частини слід віднести основні та додаткові елементи. До основних відносяться: адміністративно-правові норми, індивідуальні акти публічної адміністрації, адміністративно-правові відносини, правореалізацію та законність.

Таким чином, підводячи підсумки, слід зробити такі висновки:

1) адміністративно-правова норма, як провідний чинник механізму адміністративно-правового регулювання запобігання та протидії корупції – це формально визначене, загальнообов'язкове правило поведінки, що встановлює та охороняє держава в процесі запобігання та протидії корупції, що надає учасникам адміністративно-правових суспільних відносин юридичних прав й покладає на них юридичні обов'язки;

2) індивідуальні акти публічної адміністрації, як провідний чинник змісту механізму адміністративно-правового регулювання запобігання та протидії корупції – це адміністративні приписи персоніфікованого характеру, які прийняті у процесі владної діяльності публічної адміністрації та втілюють мету забезпечення завдань публічного управління, тобто, є зовнішнім виразом діяльності відповідних державних органів щодо запобігання та протидії корупції;

3) адміністративно-правові відносини, як провідний чинник змісту механізму адміністративно-правового регулювання запобігання та протидії корупції – це суспільні відносини, які виникають в сфері реалізації публічної виконавчої влади та зосереджують всі основні напрями дії органів державної виконавчої влади, включаючи реалізацію їх управлінських, правоохоронних і правозабезпечувальних функцій та становлять собою форму соціальної взаємодії суб'єктів права у сфері запобігання та протидії корупції на пі-

дставі норм адміністративного права;

4) правореалізація, як чинник змісту механізму адміністративно-правового регулювання запобігання та протидії корупції – це форма втілення адміністративно-правових норм у діяльність суб'єктів права, що забезпечується шляхом дотримання заборон, використання суб'єктивних права і виконання юридичних обов'язків під час запобігання та протидії корупції, вона існує та функціонує в динаміці правової системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голосніченко І. П. Адміністративне право України : основні поняття. навчальний посібник. / І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський, Н. І. Золотарьова. – К. : ГАН, 2005. – 232 с.

2. Гончарук С. Т. Адміністративне право України : навчальний посібник [На допомогу слухачам, що здають державні та поточні іспити з адміністративного права] / С. Т. Гончарук. – К. : 2000. – 240 с.

3. Гладун З.С. Адміністративне право України : навчальний посібник – довідник для підготовки до іспиту / З. С. Гладун. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – 172 с.

4. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навчальний посібник / С. Г. Стеценко. – К. : Атіка, 2008. – 624 с.

5. Коренев А. П. Административное право России : учебник в 3 частях / А. П. Коренев. – М. : МЮИ МВД России, Изд-во «Щит-М», Часть 1. – 1999. – 280 с.

6. Бедрак Н. Зміст та особливості механізму адміністративно-правового регулювання туристичної галузі / Н. Бедрак // Адміністративне право. – 2009. – № 6. – С. 56–59.

7. Мосьондз С. О. Адміністративне право України у визначеннях та схемах : навч. посібник / Сергій Олександрович Мосьондз. – К. : Прецедент, 2006. – 176 с.

8. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку ХХІ століття) : монографія / [В. В. Галуцько, В. І. Олєфір, М. П. Пихтін, О. О. Онищук, Ю. В. Гри-

дасов, М. М. Новіков, У. О. Палієнко, І. А. Дьомін, О. М. Єщук] ; за заг. ред. В. В. Галунька. — Херсон : ВАТ «Херсонська міська друкарня», 2010. — 376 с.

Онищук О.О. Механізм адміністративно-правового запобігання та протидії корупції / О. О. Онищук // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 686–689 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10oootpk.pdf>

Розкрито поняття та зміст механізму адміністративно-правового запобігання та протидії корупції, як системи адміністративно-правових засобів, що спрямовані на врегулювання суспільних відносин у процесі запобігання та протидії корупції, які представляють собою процес, що містить визначені стадії реалізації та елементи.

Онищук А.А. Механизм административно-правового предупреждения и противодействия коррупции

Раскрыто понятие и содержание механизма административно-правового предупреждения и противодействия коррупции, как системы административно-правовых средств, направленных на урегулирование общественных отношений в процессе предотвращения и противодействия коррупции, которые представляют собой процесс, содержащий определенные стадии реализации и элементы.

Onischuk O.O. Administrative and Legal Mechanism to Prevent and Combat Corruption

The concepts and contents of the administrative and legal mechanisms to prevent and combat corruption as a system of administrative and legal means for the settlement of social relations in the process of preventing and combating corruption, which constitute a process that includes the following elements and implementation stage.

Форум права Форум